

ASEMAN LAPSET RY:N LAUSUNTO VALTIOVARAINVALIOKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ VALTION TALOUSARVIOKSI 2025

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Teema: Nuorisotyö (luku 29.91.) Nuorisotyön keskeiset painotukset ja kipupisteet talousarvioesityksessä.

Aseman Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton yleishyödyllinen yhdistys, joka toimii valtakunnallisesti. Järjestön päätavoite on lasten, nuorten ja perheiden terveen kasvun ja hyvinvoinnin parantaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Kaikessa järjestön toiminnassa on haavoittuvassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden tavoittamiseen ja ulosjäämisriskien vähentämiseen tähtäävä erityisjuonne.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Aseman Lapset ry kiittää jaostoa mahdollisuudesta lausua talousarvioesitykseen. Järjestö nostaa lausunnossaan esiin myös joitakin talousarvioon kokonaisuudessaan liittyviä kysymyksiä.

Hallitusohjelmassa todetaan, että *Kansakuntamme menestys riippuu siitä, miten meidän nuorillamme menee*. Aseman Lapset näkee, että hallitusohjelman kokonaistavoitteiden näkökulmasta nuoriin laaja-alaisesti vaikuttavat eri ministeriöiden aloille tehty leikkaukset ja kohdennetut, mutta silti tarpeeseen nähden osin varsin suppeat lisäpanostukset eivät muodosta eheää ja johdonmukaista kokonaisuutta.

Aseman Lapset kiittää, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuodelle 2025 kohdistuvat mittavat valtionavustusleikkaukset eivät varsinaisessa talousarvioesityksessä kohdistu nuorisotoimialaan valtiovarainministeriön alkuperäisen talousarvioehdotuksen mukaisessa laajuudessa.

Varsinaisen talousarvioesityksen mukainen määräraha nuorisosalalle vuodelle 2025 on yhteensä 70,9 miljoonaa euroa. Tämä sisältää yhä nuorisotyön määrärahojen noin 4 prosentin leikkauksen vuoteen 2024 verrattuna. Alkuperäisen VM:n talousarvioesityksen mukainen määräraha 67,6 miljoonaa euroa olisi sisältänyt lähes 10 prosentin leikkauksen jo supistettuun vuoden 2024 tasoon verrattuna ja kohdistunut merkittävässä määrin etenkin nuorisosalan järjestöjen toimintaedellytyksiin. Alkuperäinen laajuus ja suunniteltu kohdentuminen olisivat olleet merkittävä isku toimialalle, jonka euromääräinen rahoitustaso ei missään vaiheessa ole ollut mittava.

Nyt tehtävistä leikkauksista suurin osa on kohdistettu nuorisotyön kokeilu-, koulutus-, tutkimus- ja kansainvälisen yhteistyön rahoitukseen. Näihin toimiin varatuista määrärahoista leikataan esityksen mukaan yli 60 % suhteessa vuoden 2024 5,6 miljoonan euron rahoitukseen ja yli 80 % suhteessa vuoden 2023 osin koronapanostuksia sisältäneeseen tasoon 10,6 miljoonaa euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön talousarvioon sisällytetty nuorisotoimialan rahoitus jakautuu useaan eri kohteeseen kuntien nuorisotyöhön, nuorisosalan järjestöille sekä muille toimijoille. Tulevina vuosina nuorisotoimialan tilanne näyttää olevan vielä vaikeampi. Vuoden 2025 aikana hallitus on sopinut kohdistavansa vielä 75 miljoonaa euroa uusia leikkauksia OKM:n valtionavustuksiin. Mikäli näitä ei kohtuullisteta, ovat nuorisotyön suurimmat supistukset vielä edessä.

Ulosjäämisriskissä olevien nuorten vaikuttava tukeminen on kestävyyslaji, ei sprinttikisa

Nuorisotoimiala kokonaisuudessaan on yksi keskeisiä tahoja, jotka pystyvät luomaan nuorten arkeen ja vapaa-aikaan tärkeää, positiivista vastapainoa nykyisessä yhteiskunnallisessa murroksessa. Nuorisosalan ydinosaamista on luoda toiveikkuutta, merkityksellisyyden ja yhteiskuntaosallisuuden kokemuksia sekä tuoda tarvittua tukea oman suunnan ja paikan löytämisessä neuvottomuutta tai pelkoja herättäviin tilanteisiin.

Nuorisotoimialalla henkilöstökulut ovat yksi suurimpia menoeriä. Toimialaan kohdistuvat leikkaukset tarkoittavat silloin vääjäämättä nuorten parissa työtä tekevien aikuisten vähentymistä, vaihtumista ja jo luotujen luottamussuhteiden katkeamista.

Nuoria tukevien aikuisten jatkuva vaihtuvuus on todettu merkittäväksi eri palveluiden vaikuttavuutta heikentäväksi asiaksi. Vaikuttavimpia nuorten ulosjäämistä torjuvia nuorisotyöllisiä palveluita ovat ne palvelut, jotka pystyvät tarjoamaan vakaana pysyviä ja nuorten muuttuviin elämäntilanteisiin ja -tarpeisiin joustavasti mukautuvia tukisuhteita.

Kun nuorilta kysytään tarpeita, toiveita ja merkittäviä tekijöitä tuen saamisessa, toivotaan usein mahdollisuutta kasvokkaiseen vuorovaikutukseen sekä etenkin siihen, että tukea tarjoavat aikuiset pysyisivät samoina mahdollisimman pitkään.

Samalla nuorisotoimiala, jonka tehtävä on pysyä mukana nuorten alati muuttuvassa maailmassa ja nuorten keskuudessa leviävissä eri ilmiöissä tarvitsee myös mahdollisuuksia uusiin avauksiin ja kehittämistoimintaan. Supistuva perusrahoitus tarjoaa vain heikosti mahdollisuuksia etenkin syrjäytymisriskiä lisäävien tai vahvistavien uusien ilmiöiden taklaamiseen.

Toiveena nuorista kiinnipitävät ja huolellisiin arviointeihin perustuvat valinnat

Nykytilanteessa lukuisat globaalit tapahtumat ja poliittiset päätökset vaikuttavat samanaikaisesti nuorten tulevaisuudenmahdollisuuksiin ja toimintaedellytyksiin. Esimerkiksi sosiaaliturvaan, hyvinvointialueisiin ja sosiaali- ja terveysalan järjestöihin kohdistuvat rajut säästöt 2024–2027 kertaavat nuoriin tosiasiallisesti liittyvien leikkaustoimien määrää myös nuorisotoimialaan nimetysti kohdistuvien leikkausten rinnalla.

Aseman Lapset esittää laaja-alaista nuorisovaikutusten arviointia, jossa huomioidaan nuoria koskevat jo toteutetut sekä tuleville vuosille suunnitellut sopeutukset ja lainsäädäntömuutokset sekä peilataan niitä jo tapahtuneisiin sekä käynnissä oleviin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Nämä olisi syytä tehdä jo ennen kuin nuoriin vaikuttavia leikkauspäätöksiä tehdään. Nuorten pahoinvoinnin kasvu ja heikkenevät tulevaisuusodotukset vaikuttavat koko yhteiskunnan kehitykseen negatiivisesti.

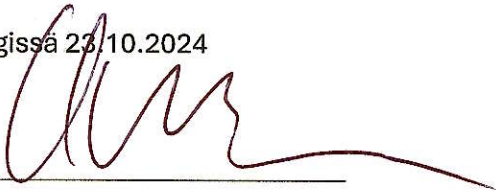
Lapsiperheköyhyyden lisääntyminen ja sosiaaliturvan heikentäminen osuvat kipeimmin jo valmiiksi haavoittavissa olosuhteissa kasvaviin nuoriin. Lapsiperheiden hyvinvointiriskien lisääminen ja niitä torjuvista toimista säästäminen lisää etenkin alaikäisten nuorten kohdalla ns. viimesijaisten palveluiden tarvetta. Nuorten opiskeluaikaisen toimeentuloturvan leikkaukset kasvattavat opintojen keskeyttämisen todennäköisyyttä etenkin nuorilla, joita vanhemmat eivät pysty auttamaan taloudellisesti. Hyvinvointialueiden rajut leikkaukset kohdistuvat nuorisoiäluokista väistämättä eniten ns. korjaavia palveluita tarvitsevien nuorten auttamiseen.

Esimerkiksi vuosina 2024–2027 täysi-ikäisiksi tulevat ne nuoret, jotka tulivat teini-ikään ja siirtyivät yläkouluun sekä toiselle asteelle koronapandemian aikana. Nämä nuoret ovat kohdanneet paitsi koronapandemian rajuimpia vaikutuksia oppivelvollisuusiässä, ottavat nyt itsenäistymisvaiheessa ja jatko-opintoihin suunnattaessa vastaan myös rajut leikkaukset niin opintojen aikaisen toimeentuloon kuin niihin palveluihin, joita tarvitaan silloin, kun elämä ei etene ideaalipolkua.

Haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tukemista tehdään lukuisissa sosiaali- ja terveysalan järjestöissä. Näiden rahoitukseen on kolmen seuraavan vuoden aikana kokonaisuudessaan kohdistumassa yli 35 % supistukset ellei leikkauksia kohtuullisteta. Sote-järjestöissä nuoria tukeva työ kohdistuu laaja-alaisesti nuorten tavoittamiseen, sijaishuollossa olevien nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen, arjen- ja taloudenhallinnan, asumisen ja itsenäistymisen tukeen, työelämätaitojen ja -kiinnostuksen parantamiseen sekä mielenterveyden tukemisesta aina rikos- ja päihdekierteiden torjuntaan.

Nuorelle ja hänen läheisilleen nuoren yhteiskunnasta syrjään jääminen on usein tragedia. Ikäluokkien pienentyessä, huoltosuhteen heikentyessä ja syntyvyyden jo käytännössä romahdettua yhdenkin nuoren menettäminen on isku toiveille kansantalouden kasvu-uralle saattamisesta sekä velkasuhteen taittamisesta. Samalla nuorten yhteiskunnallinen ja taloudellinen osattomuus ja näköalattomuus heikentävät demokratiaa sekä yhteiskunnan turvallisuutta ja koheesiota ja kasvattavat riskejä niin mielenterveys- ja päihdeongelmiin, itseen ja toisiin kohdistuvaan väkivaltaan, rikosmyönteisyyteen kuin ääriajatteluun.

Helsingissä 23.10.2024

Christian Wentzel
toiminnanjohtaja

Lisätiedot: Toiminnanjohtaja Christian Wentzel, p. 040 900 4889, christian.wentzel@asemanlapset.fi

